

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

LENORMANT, FRANÇOIS

Magia la Caldeeni: Practicile religioase și ritualurile magice ale
popoarelor antice dintre Tigru și Eufrat / François Lenormant; cuv.

înainte: Constantin Daniel; trad. din lb. franceză și anexe: Gabriel
Avram. – Ed. a 2-a – București: Herald, 2024

ISBN 978-630-336-008-9

I. Daniel, Constantin (pref.)

II. Avram, Gabriel (trad.)

133

Pentru noutăți și comenzi:

www.edituraherald.ro

office@edituraherald.ro

Tel: 021.319.40.60, 021.319.40.61

Fax: 021.319.40.59, 021.319.40.60

Mob: 0744.888.388, 0771.664.320

François Lenormant

La Magie chez les Chaldéens et les origines accadiennes

© MDCCCLXXIV, Maisonneuve et C-ie

Paris

François Lenormant

MAGIA LA CALDEENI

Practicile religioase și ritualurile magice
ale popoarelor antice dintre
Tigru și Eufrat

Cuvânt-înainte:
CONSTANTIN DANIEL

Traducere din limba franceză și anexe:
GABRIEL AVRAM

EDITURA HERALD
București

Redactor:

Radu Duma

Viziune grafică și DTP:

Ela Stoica

Corector:

Dușa Udrea-Boborel

Cuprins

CUVÂNT-ÎNAINTE 7

PREFĂȚĂ 21

CAPITOLUL I

Magia și vrăjitoria la Caldeeni 25

Primul document despre magia caldeeană. Bogăția demonologiei caldeene. Demoni, genii, spectre, fantome, vampiri. Groaza de demoni în care trăiau popoarele în Antichitate. Distincția între magia albă și magia neagră, între magia favorabilă și vrăjitorie.

CAPITOLUL II

Magia egipteană și magia caldeeană 83

Diferitele tipuri de magie. Egiptul și Caldeea sunt locurile de origine ale magiei. Raportul magiei egiptene cu doctrinele escatologice. Diferențele esențiale dintre magia egipteană și magia caldeeană.

CAPITOLUL III

Religia caldeo-babiloniană și doctrinele sale 119

Religia oficială a Caldeei și Babilonului în sistemul său definitiv. Acest sistem religios înalt este opera unei mari reforme religioase, analoagă celei a brahmanismului.

Cărțile magice din Akkad nu au la bază religia caldeo-babiloniană. Religia din Akkad este o religie a spiritelor elementare. Zeii și spiritele la popoarele turaniene.

ANEXĂ	193
Mesopotamia. Scurtă cronologie	195
Notă despre autor	201
Bibliografie selectivă	205
Index mitologic	209

Cuvânt-înainte

Vechii locuitori ai Mesopotamiei nu-și puteau explica altfel apariția bolilor, dar și a tuturor nenorocirilor, decât prin influența demonilor care îi iau pe oameni în posesiunea lor, îi spurcă și îi îmbolnăvesc. Oamenii din acea epocă își trăiau întreaga viață sub apăsarea acestei teribile amenințări, întrucât se credea că lumea întreagă e plină de astfel de demoni răi, că influența lor se putea înlătura cu greu, iar izgonirea lor nu se putea realiza decât prin magie.

Însă arta izgonirii demonilor a constituit în toată Antichitatea nu o superstiție absurdă a oamenilor incuți, ci dimpotrivă, era considerată o știință supremă și tocmai caldeenii, cum erau numiți preoții babilonieni după originea țării din care veneau, erau cei care cunoșteau tehnicile de exorcizare a acestor demoni. Chiar în vremea regelui Gudea activitatea acestor vrăjitori se răspândise într-atât încât acest cârmuitor a trebuit să-i gonească din orașul său pe magicienii. Lucrul nu i-a reușit lui Gudea, și vrăjitorii s-au răspândit în decursul veacurilor în toate ținuturile Mesopotamiei. În secolul al XIII-lea î.e.n. faima artei lor se răspândise atât de mult, încât ajunsese până în țara hitiților, de unde regele hitit Muwattali îi cere regelui din Babilon să-i trimită un vrăjitor care, venind, a și murit în țara lui Hatti. Dar și Isaia adresează imprecățiile sale Babilonului pentru vrăjitorii săi:

pentru a demonstra atât care sunt diferențele între acestea, cât și faptul că punctul de plecare al magiei caldeene era cu totul altul. Analizând apoi credințele religioase specifice care au servit drept fundament magiei caldeene, vom încerca să vedem care a fost originea acesteia, ce element etnic a implantat-o pe malurile Eufratului și Tigrlui.

Într-o altă lucrare, al cărei material documentar este deja adunat în mare parte, vom studia aspecte legate de astrologie și de arta divinației la caldeeni; vom vorbi despre sistemul și originea acestor pretinse științe ce constituiau gloria școlilor sacerdotale, cât și despre cunoștințele reale de astronomie pe care Babilonia și Caldeea le-au lăsat moștenire lumii.

CAPITOLUL I

Magia și vrăjitoria la caldeeni

I

Ne putem face o idee destul de edificatoare despre magia invocatoare a caldeenilor, despre procedeele și principalele ei domenii de aplicare, apelând la un document publicat în facsimil, în 1866, în volumul II al unei lucrări referitoare la inscripțiile cuneiforme din Asia¹. Este vorba despre o tabletă de format mare, provenind din biblioteca palatului regal din Ninive, care conține o suită de douăzeci și opt de formule de incantații, din păcate distruse în mare parte, folosite pentru alungarea tuturor relelor, formule pentru îndepărtarea spiritelor malefice, pentru apărarea contra efectelor vrăjitoriilor, contra bolilor și a principalelor nenorociri care îl pot lovi pe om în timpul vieții sale de zi cu zi. Totul alcătuiește o lungă litanie divizată în paragrafe, care sfârșesc fiecare prin aceeași invocație sacramentală. Se pare că, ținând cont de concluzie, nu trebuia detașată vreo formulă sau alta pentru o anumită ocazie, ci recitată întreaga litanie, pentru a se pune la adăpost de toate influențele nefaste conținute și prevăzute aici.

¹ Sir Henry Rawlinson / Fr. Norris, *Cuneiform inscriptions of Asia*, 1866, pp. 17 și 18.

Acest document, ca de altfel toate celelalte scrieri magice provenind din Asiria și Caldeea, este redactat în limba akkadiană, adică în limba turaniană, înrudită cu idiomurile finice și tătare vorbite de populațiile primitive ce locuiau în câmpiile mlăștinoase ale Eufratului de Jos. O traducere asiriană amplasată alături însoțește vechiul text akkadian. De multă vreme deja, de când Asurbanipal, regele Asiriei, în secolul al VII-lea î.e.n., a dat ordin să se facă această copie ce ne-a parvenit, nimeni nu mai înțelegea documente de acest gen decât prin intermediul traducerii asiriene, limbă de dată mai recentă decât akkadiana. Akkadiana devenise o limbă moartă, însă incantațiilor concepute în această limbă li se atribuia o putere misterioasă cu atât mai mare cu cât deveniseră, odată cu trecerea timpului, un soi de grimoar¹ de neînțelese.

Pentru a ne transpune în mijlocul acestei lumii stranii, voi reda alăturat, în întregime, formulele de pe această tăbliță akkadiană, cel puțin pe cele interpretabile (căci sunt și unele care refuză orice explicație), și îmi voi însoți traducerea cu scurte note.²

¹ *Grimoire*: carte de incantații și rețete magice. (N. tr.)

² Am fost precedat în acest demers de Julius Oppert, cu care sunt de acord în majoritatea cazurilor. Cu toate acestea, cei care vor dori să compare traducerile noastre vor descoperi câteva divergențe; dar acestea țin mai toate de faptul că savantul profesor de la Collège de France a tradus din versiunea asiriană, în timp ce eu am tradus de pe textul original akkadian. Or versiunea asiriană este departe de a fi întotdeauna literală – după cum ne putem bine da seama –, întrucât am notat toate pasajele în care se îndepărtează de redactarea primară. Textul akkadian pare a fi decupat în versete ritmate, fiecare alcătuit un rând distinct pe tăblița în cauză; am avut grijă să marchez diviziunile.

INCANTAȚIE

„I. Zeul cel rău, demonul cel rău, demonul deșertului, demonul muntelui, demonul mării, demonul mlaștinii, geniul cel rău, *uruku*¹ cel uriaș, vântul rău prin sine, demonul cel rău care pune stăpânire pe trup, care agită trupul,

Duh al cerului, amintește-ți de toate acestea!
Duh al pământului, amintește-ți de toate acestea!

II. Demonul care pune stăpânire pe om, demonul care îl ia în stăpânire pe om², duhul *gigim* care produce răul, operă a unui demon rău,

Duh al cerului, amintește-ți de toate acestea!
Duh al pământului, amintește-ți de toate acestea!

III. Prostituata sacră cu sufletul întinat care își părăsește locul unde se prostituează, prostituata zeului Anna³ care nu-și mai împlinește slujba, seara, la începutul lunii incomplete, hierodula care greșește neducându-se la locul ei de muncă, care nu-și mai însemnează sânii, care nu-și mai... mâna sa, care nu mai cântă din instrumentul ei, completând...⁴

¹ Vom arăta ceva mai încolo semnificația numelor diferitelor clase de demoni.

² Versiunea asiriană, „demonul posesor care pune stăpânire pe om”.

³ Numele akkadian al zeului care se numește în asiriană Anu și Oanes la scriitorii greci.

⁴ Am explicat deja de mai multe ori monstruoasele aberații ale spiritului credincioșilor păgâni care au dat naștere, în religiile Asiei îndepărtate, ritului infam *quedeschim* și *quedeschoth*; nu voi mai insista deci asupra acestui subiect. Este suficient să amintesc faptul că formula noastră magică va deveni de aici încolo unul dintre textele cele mai importante în acest domeniu.

Duh al cerului, amintește-ți de toate acestea!
 Duh al pământului, amintește-ți de toate acestea!

IV. Cel ce nu ne lasă să prosperăm, care nu ne este favorabil, care formează noduli, ulcerații de natură rea, ulcerații care scobesc, ulcerații care se întind, care ne biciuie trupul (de durere), ulcerații...¹ ulcerații care se întind, contagioase, ulcerații rele,

Duh al cerului, amintește-ți de toate acestea!
 Duh al pământului, amintește-ți de toate acestea!

V. Boala viscerelor, boala inimii, a învelișului inimii bolnave, boala ficatului, durerea de cap, dizenteria cea rea, tumoarea care se umflă, ulcerația rinichilor, micțiunea care se împrăștie, durerea cea cruntă care nu dispare, coșmarul,

Duh al cerului, amintește-ți de toate acestea!
 Duh al pământului, amintește-ți de toate acestea!

VI. Cel care făurește imaginea, tiparul, cel care vrăjește, fața răufăcătoare, ochiul răufăcător, gura răufăcătoare, limba răufăcătoare, buzele răufăcătoare, vorba răufăcătoare,

Duh al cerului, amintește-ți de toate acestea!
 Duh al pământului, amintește-ți de toate acestea!

VII. Doica ai cărei sâni² seacă, doica al cărei lapte este amar, doica ai cărei sâni sunt cuprinși de ulcerații, doica ce moare din cauza ulcerațiilor sânelui, femeia însărcinată care nu-și poate păstra sarcina, femeia

¹ Versiunea asiriană nu repetă de fiecare dată cuvântul „ulcerații”.

² Cuvintele „ai cărei sâni” în aceste versete și în următoarele reprezintă o adăugire explicativă bună a versiunii asiriene.

însărcinată care avortează, femeia însărcinată al cărei pântec putrezește, femeia însărcinată al cărei rod nu pârguiește,

Duh al cerului, amintește-ți de toate acestea!
 Duh al pământului, amintește-ți de toate acestea!

VIII. Febra dureroasă, febra violentă, febra care nu-l părăsește nicidecum pe om, febra care nu se domolește, febra care nu se dă bătută, fierbințeala cea rea,

Duh al cerului, amintește-ți de toate acestea!
 Duh al pământului, amintește-ți de toate acestea!

IX. Ciurma dureroasă, ciurma violentă, ciurma care nu-l părăsește pe om, ciurma care nu pleacă, ciurma care nu se dă bătută, ciurma cea rea,

Duh al cerului, amintește-ți de toate acestea!
 Duh al pământului, amintește-ți de toate acestea!

X. Boala dureroasă a viscerelor, infirmitatea care ne întunecă chipul și ne deformează trupul¹, infirmitatea care nu ne părăsește, infirmitatea venelor, infirmitatea care nu dispare, infirmitatea cea rea,

Duh al cerului, amintește-ți de toate acestea!
 Duh al pământului, amintește-ți de toate acestea!

XI. Moleșea otrăvii vărsate în gură, șocul care urmează după amorfire, gâlmele, buboaiile, căderea unghiilor, erupția purulentă a trupului, herpesurile, părțile scobite ale corpului², lepra care acoperă trupul, alimentul care face ca trupul să arate scheletic, alimentul ingerat este imediat lepădat, lichidul băut care

¹ În versiunea asiriană: „colici violente”.

² Această propoziție este adăugată în versiunea asiriană.

umflă trupul, otrava nenorocită care nu...¹ pământul, vântul pestilențial (?) care vine din deșert.

Duh al cerului, amintește-ți de toate acestea!
Duh al pământului, amintește-ți de toate acestea!

XII. Înghețul care face pământul să tremure de frig, excesul de căldură care crapă pielea omului, soarta cea rea... care pune capăt pe neașteptate vieții omului, soarta cea rea care îi slujește Duhului ciumei – ...²,

Duh al cerului, amintește-ți de toate acestea!
Duh al pământului, amintește-ți de toate acestea!”

A treisprezecea formulă este prea mutilată în ambele versiuni pentru a mai încerca să o traducem; după cât text ne-a rămas, această formulă părea a fi destinată să ne apere de acțiunea unui demon care-și avea sălașul în deșert. Și a paisprezecea formulă se prezintă în aceleași condiții; ea avea drept scop să îndepărteze o nenorocire care-l putea lovi pe om în fiecare zi, atunci când mănâncă, când bea, când stă culcat și când poate suferi în casa lui o moarte subită. Dintre cele patru formule următoare nu mai subzistă decât textul akkadian, versiunea asiriană fiind distrusă.

„XV. Cel care moare de foame în lanțuri, cel care moare de sete în lanțuri, cel care fiindu-i foame într-o celulă (?) – rugându-se, implorând [este nevoit să mănânce] țărâna, cel care pe pământ sau pe fluviu piere și moare, femeia sclavă pe care stăpânul nu o mai are, femeia liberă care nu are soț, cel care lasă în urmă memoria infamă a numelui său, cel care nu se poate ridica

¹ Aici există un cuvânt intraductibil.

² Am recompus această formulă completând resturile textului akkadian și cele ale versiunii asiriene, ce nu corespundeau.

din cauza foamei, cel care cade bolnav... la începutul unei luni incomplete¹,

Duh al cerului, amintește-ți de toate acestea!
Duh al pământului, amintește-ți de toate acestea!

XVI. Zeul protector al omului, cel [care asigură] prelungirea vieții omului, care-l întărește la vederea Soarelui!

Geniul, uriașul favorabil, care-i întărește capul, pentru prelungirea vieții sale!, Nu se va despărți niciodată de el!

Duh al cerului, amintește-ți de toate acestea!
Duh al pământului, amintește-ți de toate acestea!”

A șaptesprezecea formulă prezintă neclarități care nu pot fi explicate având în vedere starea actuală a cunoștințelor noastre de limbă akkadiană; putem distinge doar faptul că era vorba despre prescripții aparținând unui rit protector și invocator.

„XVIII. Din stofă albă, două fâșii servind drept amulete, pe patul estradei², drept talisman al mâinii (drepte) dacă este scris, din stofă neagră, două fâșii servind drept amulete, drept talisman al mâinii stângi, dacă se scrie pe ele³, demonul cel rău, *alal* cel rău, *gigim* cel rău, *telal* cel rău, zeul cel rău, *maskin* cel rău, fantoma, spectrul, filtrul, otrava care curge, ceea ce este

¹ Se pare că expresia „luna incompletă” – expresie pe care încă nu o putem explica satisfăcător, dar care este des întâlnită în textele de magie – reprezenta un moment anume, nefast.

² În planșele monumentalei lucrări a lui Victor Place, *Nimive et l'Assyrie*, dispunerea estradei patului din dormitorul haremului, din palatul din Khorsabad, este redată extrem de sugestiv.

³ Pentru a păstra diviziunea versetelor, am fost nevoiți să inversăm textul.

dureros, ceea ce acționează, ceea ce este rău, capul lor peste capul său, picioarele lor peste piciorul lui nu-l vor simți niciodată, nu vor reveni niciodată,

Duh al cerului, amintește-ți de toate acestea!
Duh al pământului, amintește-ți de toate acestea!”

Urmează apoi o lungă lacună, din pricina rupturii tăbliței, prin care au dispărut cel puțin două formule împreună cu începutul unei a treia. Am descoperit la British Museum un mic fragment ce nu se regăsește în textul publicat și care, găsindu-și locul aici, ne oferă finalul celei de a nouăsprezecea formule.

„...Să iasă din trup demonul cel rău! Unul pe celălalt să se apuce!

Demonul favorabil, uriașul favorabil, să pătrundă amândoi în trupul său!

Duh al cerului, amintește-ți de toate acestea!
Duh al pământului, amintește-ți de toate acestea!”

Primul rând al celei de-a douăzecea formule, care se referă la același fragment, avea ca subiect vindecarea unei boli interne, a viscerelor. În ceea ce privește a douăzeci și una formulă, ceea ce a mai rămas din ea conține o enumerare a tuturor părților componente ale casei; cu ajutorul acestei formule cuvintele magice trebuiau să-i împiedice pe demoni să se strecoare prin cotloanele casei. Tot textul este însă extrem de obscur și aproape imposibil de tradus, din cauza unei mulțimi de termeni arhitecturali, pentru explicarea cărora nu avem niciun ajutor, mai ales în absența versiunii asiriene, pe care nu o întâlnim în acest caz.

„XXII. Fantoma, copil al cerului, despre care își amintesc zeii, acei *immin* (un fel de *lemuri*), prințul – domnilor – acel... care produce febra dureroasă, vampirul care-i atacă pe oameni, *uruku* multiplicat, asupra umanității, pe care niciodată nu îi vor învinge!

Duh al cerului, amintește-ți de toate acestea!
Duh al pământului, amintește-ți de toate acestea!”

Din cea de-a douăzeci și treia și a douăzeci și patra incantație, tăblița, așa cum se prezintă în starea ei actuală, nu ne oferă decât începutul versetelor, în limba akkadiană; este deci imposibil să încercăm vreo traducere. Tot ce putem să spunem este că în prima dintre aceste incantații este invocat zeul căruia texte de același gen îi atribuie de obicei rolul de mediator: zeul *Silik-mulu-khi*, asimilat mai târziu cu zeul *Marduk* al religiei oficiale din perioada asiriană. A doua incantație despre care am amintit mai sus este adresată zeului focului, *Izbar*, asupra căruia vom reveni ceva mai amănunțit.

A douăzeci și cincea formulă nu există decât în limba akkadiană; nici aici nu s-a păstrat decât începutul celor paisprezece rânduri. Putem observa însă că această incantație începe printr-o invocație adresată zeului infernului *Nin-a-zu*, după care se referă la anumite boli; în fine, incantația se sfârșește astfel:

„Marea..., marea..., deșertul fără apă,... apele Tigrului, apele Eufratului, muntele întunericului, muntele Orientului, muntele agitat¹, el trebuie să le închidă gurile, abisurile!

¹ Probabil este vorba despre un vulcan, căci vulcanii din zona fluviului *Chaboras* se aflau în activitate în acele vremuri.

Duh al cerului, amintește-ți de toate acestea!
Duh al pământului, amintește-ți de toate acestea!

XXVI. Nin-ki-gal¹, soție a zeului Nin-a-zu –, ea să-l oblige să-și întoarcă fața spre locul în care se află ea!

Fie ca demonii cei răi să iasă! Să se sfășie între ei!

Demonul² favorabil, uriașul favorabil, aceștia să pătrundă în trupul său!³

Duh al cerului, amintește-ți de toate acestea!

Duh al pământului, amintește-ți de toate acestea!

XXVII. Zeul Turtak⁴, marele distrugător, supremul întinzător de capcane, printre zei, ca zeul culmi-lor⁵, să intre în capul său pentru a-i prelungi viața! Să nu se despartă niciodată de el!

Duh al cerului, amintește-ți de toate acestea!

Duh al pământului, amintește-ți de toate acestea!

XXVIII. Omul care face sacrificii, fie ca iertarea și pacea să curgă pentru el, la fel cum curge bronzul topit!

Fie ca zilele acestui om⁶ să fie însuflețite de către Soare!

Silik-mulu-khi⁷, fiul cel mare al Oceanului, păstrează pentru acest om pacea și fericirea!

¹ „Marea Doamnă a pământului”, denumită în asiriană Allat, pe care documentele mitologice posterioare o reprezintă ca fiind regina și stăpâna lumii inferioare unde-și au sălașul morții.

² În versiunea asiriană, „geniul”.

³ În trupul celui pentru care se face invocația.

⁴ Zeul care îndeobște este considerat a fi patronul Tigrului; în epoca de cucerire asiriană și-a păstrat numele akkadian, iar Biblia îl denumește Tartak. Soția sa era numită Nin-muk.

⁵ Versiune asiriană, „zeul care l-a zămislit”.

⁶ În versiunea asiriană este doar „acest om”.

⁷ Versiunea asiriană înlocuiește acest nume prin cel de Marduk.

Duh al cerului, amintește-ți de toate acestea!
Duh al pământului, amintește-ți de toate acestea!”

Dar informațiile bogate și variate conținute în acest text au fost extinse și completate în modul cel mai inspirat de noi documente. Printre miile de bucăți de tăblițe de argilă descoperite de Layard în sala bibliotecii palatului regal din Koyundik, chiar în incinta orașului Ninive, păstrate astăzi la British Museum, există și fragmente ale unei vaste opere de magie care, dacă ar fi să le punem cap la cap, ar umple suprafața a două sute de tăblițe de argilă. Aceste opere de magie reprezintă pentru Caldeea ceea ce este pentru India *Atharva Veda*. Vorbim aici despre o culegere de formule, incantații și imnuri aparținând acelor magi caldeeni despre care ne vorbesc scriitorii clasici și despre care Diodor din Sicilia¹ afirmă următoarele: „Aceștia încercau să alunge răul și să facă binele, fie cu ajutorul purificărilor, fie prin sacrificii sau farmece ori vrăji”.

Sir Henry Rawlinson împreună cu George Smith au contribuit hotărâtor la descoperirea textelor cuneiforme și au recompus cu grijă din resturi această operă, pregătind publicarea lucrării ce va apărea în volumul IV din *Cuneiform inscriptions of Western Asia*. Pentru a ne face o idee despre cantitatea fizică a fragmentelor în cauză, este suficient să spunem că au fost mai bine de cincizeci de fragmente de acest gen, printre care mai multe tăblițe de argilă intacte, având fiecare între trei și patru sute de rânduri scrise, care au umplut în întregime treizeci de planșe in-folio.²

¹ II, 29.

² Dând dovadă de o rară generozitate științifică, sir Henry Rawlinson mi-a trimis șpalturile planșelor aflate în facsimil, înainte ca acestea să